

VABZDŽIŲ ĮGĖLIMAI

Atšilus orams, pavasarį ir vasarą gamtoje suaktyvėja įvairūs vabzdžiai. Dažniausiai žmones sugelia uodai ir įvairūs mašalai (kraujasiurbiai vabzdžiai). Neretai pasitaiko, kad žmonės į gydymo įstaigas kreipiasi dėl vapsvų, širšių, bičių ar skruzdėlių įgėlimų. Skirtingų vabzdžių įgėlimai sukelia skirtingus simptomus.

Nuodų sudėtis

Bičių, vapsvų, širšių nuodai sudaryti iš baltymų, peptidų ir aminių, kurie sukelia vietinį dirginimą arba bendrinę alerginę reakciją. Skruzdėlių nuodų pagrindinė dalis yra organinė skruzdėlių rūgštis, vietiskai dirginanti odą. Uodų, sparvų ir gylių nuodai lengvina kraujo siurbimą (stabdo kraujo krešėjimą) ir sukelia vietinę reakciją.

Simptomai

- **Skruzdžių, uodų, mašalų įgėlimo vietoje** juntamas skausmas, stiprus niežėjimas, paraudimas, patinimas, atsiranda lengvo uždegimo reiškiniai, kartais gali susidaryti pūslelės.

- **Bitės įgėlimo vietoje** gali būti likęs tamsus geluonis, kurį reikia atsargiai pašalinti. Bičių, širšių, vapsvų įgėlimo vietoje jaučiamas aštrus skausmas, patinimas, kuris paprastai išnyksta per kelias valandas. Retai būna išplitusi reakcija, kai patinsta visa galūnė, pvz., ranka. Pavojingiausia yra bendrinė organizmo reakcija: galvos svaigimas, pykinimas ir vėmimas, bendras silpnumas, po visą kūną plintantis bėrimas, padažnėjęs kvėpavimas ir/ar švokštimas, sąmonės praradimas. Jei įgelta į gyvybiškai svarbią vietą (kaklą, liežuvį, apatinio žandikaulio sritį), vietinė audinių reakcija ir be alergijos požymių gali būti grėsminga gyvybei dėl kvėpavimo takų tinimo.

Jeigu pastebėjote, kad atsiranda bendrinė reakcija, dusulys – nedelsdami kvieskite greitąją medicinos pagalbą!

- **Jeigu įkanda daugiau vabzdžių**, gali būti stipresnė vietinė reakcija. Nealergiškiems žmonėms pavieniai bičių ar vapsvų įgėlimai nėra labai pavojingi, tik skausmingi, vietiskai dirginantys. Kartais, ypač nukasius įgeltą vietą, galima antrinė infekcija, sustiprinanti uždegiminę reakciją ir skausmą. Esant daugybiniam įgėlimams reikėtų kreiptis į medikus. Įgėlus daugiau kaip 100 bičių būdinga sisteminė organizmo reakcija, kuri pasireiškia viduriavimu, pykinimu, raumenų, sąnarių skausmais, sąmonės išnykimu ir negydant gali baigtis mirtimi. Aprašyti mirties atvejai įgėlus daugiau kaip 500 bičių.

- **Alergiškiems žmonėms** pavojingas ir vienos bitės įgėlimas, kuris gali sukelti anafilaksines reakcijas ir net mirtį. Deja tai, kad žmogus yra alergiškas, dažniausiai sužinoma tik įgėlus vabzdžiui. Gali atsirasti viso kūno odos bėrimas, dusulio priepuolis, kristi kraujospūdis, vystytis anafilaksinis šokas. Jeigu žmogus yra alergiškas, kiekvienas pakartotinis įgėlimas gali sukelti vis stipresnę reakciją. Dėl to reikia kreiptis į gydytoją alergologą, kuris paskiria tinkamiausią gydymą. Bičių ar vapsvų nuodams jautrus žmogus visada turi nešioti gydytojo paskirtus vaistus.

Neatidėliotina / neprofesionali pagalba

Jeigu nėra alergijos, įgėlimų simptomai išnyksta savaime arba užtenka vietiniam gydymui skirto priešalerginio, šaldančio ar nuskausminančio tepalo. Kartais simptomus gali palengvinti įgeltos vietos šaldymas, tam galima panaudoti ledą ar šaldytų daržovių maišelį suvyniotą į rankšluostį.

Bitės, širšės, vapsvos, uodai, musės

- Jei **įgėlė bitė**, kuo greičiau ištraukite geluonį, nes iš jo kurį laiką patenka nuodai. Kartais pavyksta lengvai ištraukti pirštais, o jei ne – prispauskite buką peilį prie odos šalia įstrigusio geluonies – šitaip bus patogiau jį ištraukti. Vietoj peilio galite prispausti plastiko plokštelę, elektroninio mėnesinio bilieto kortelę ir pan. Vapsvos geluonio nepalieka. Nekomplikuotais atvejais galima gydytis namuose. Veiksmingi priešalerginiai ir priešuždegiminiai vaistai.
- Pirštais išspauskite iš žaizdos nuodus.
- Ant sutinusios odos uždėkite ledo gabaliuką, įvyniotą į audinį. Laikykite 15–20 minučių.
- Jei geluonies ištraukti nepavyko arba jeigu širšė ar bitė įkando į liežuvį, kaklą, ausį ar veidą ir jis ėmė greitai tinti (įgėlus į kaklą ar burną žmogus pradeda dusti), **pajutus silpnumą, pasunkėjus kvėpavimui, dūstant – skubiai kreipkitės į medikus, kvieskite greitąją medicinos pagalbą, kad suleistų priešalerginių vaistų ir suteiktų kitą pagalbą.**
- Jeigu kaskart įgėlus vabzdžiui oda smarkiai patinsta ar stipriai niežti, labai tikėtina, kad žmogus yra alergiškas. Jeigu namų vaistinėlėje turite priešalerginių gelių ar tepalų, patepkite odą, po 20–30 minučių patepkite dar kartą.
- Ant įgeltos vietos užberkite cukraus ir jį lengvai prispauskite, kad ištrauktų dalį nuodų.
- Jei vabzdys įgėlė į ranką, ypač į plaštaką, ranka gali sutinti (net kai geluonį ištraukėte), todėl nusiimkite papuošalus – žiedus, apyrankes.
- Sugeltą koją ar ranką panardinkite į kuo karštesnį vandenį (tik nenudeginkite), nes vabzdžių nuodai yra termolabilūs. Po to įgeltą vietą tuojau pat dezinfekuokite – suvilgykite spiritu, amoniaku arba jodu, patepkite atskiestu (santykiu 1:3) actu.
- **Sugėlus uodams, bitei, vapsvai:** perpjaukite perpus svogūno galvutę ir puselę prispauskite prie įgeltos vietos. Galite pridėti sudrėkintą cukraus gabalėlį arba patepkite odą levandų aliejumi.
- **Uodų, musių** įgeltas vietas suvilgykite amoniaku ar pamuilinkite.
- Odos tinimą ir niežėjimą galima mažinti naminėmis priemonėmis: gysločių ar svogūnų košele, sodos, citrinų sulčių (ar citrinos griežinėliu), česnakų sulčių pavilgu ar perpjauta bulve.

Erkės

- Jeigu įsisiurbė erkė ir ją pastebėjote, kuo greičiau ištraukite. Kuo ilgiau ji bus įsisiurbusi, tuo daugiau erkinio encefalito sukėlėjų pateks į organizmą (jei erkė yra šio viruso nešiojoja. Laimė, iš 100 erkių užkratą nešioja tik 1–5 erkės).

- Erkę traukite atsargiai, judindami ją į šonus, pasistenkite nenutraukti straubliuko (jeigu liks odoje, gali supūliuoti). **Jeį erkės straubliuko ištraukti nepavyko, būtina kreiptis į medikus.**
- Liaudiška priemonė: prieš traukdami erkę, tą vietą patepkite riebalais – po kelių minučių erkę lengvai ištrauksite. Riebalus nuvalykite ir tą vietą patepkite jodu ar spiritu.
- Jeigu erkė buvo įsisiurbusi, 3–4 savaites stebėkite organizmą: ar nepakilo kūno temperatūra, ar nekamuoja galvos skausmai, ar nepablogėjo bendra savijauta, ar neparauđo erkės įkandimo vieta, ar neatsirado skausmų sąnariuose ir kitose vietose. Visais išvardytais atvejais nedelsdami kreipkitės į gydytoją, kad laiku diagnozuotų Laimo ligą ar erkinį encefalitą.

Apsaugos priemonės

- Uodams ir kitiems kraujasiurbiams vabzdžiams atbaidyti naudojamos specialios priemonės, vadinamos repelentais. Jie gali būti sintetiniai (purškikliai, kremai ir pan.) ir natūralūs (citrinžolės ar levandų eterinis aliejus). Svarbu tai, kad purškikliai, atbaidantys uodus, neveikia nei bičių, nei vapsvų, nei širšių.
- Vengiant vapsvų, širšių ir bičių draugijos, gamtoje nesikvėpinkite stipriais, ypač gėlių kvapą skleidžiančiais kvėpalais, nesitėpkite kvapniais tepalais, nesiprauskite kvapniu muilu.
- Dėvėkite šviesius vienspalvius drabužius, jie vilioja vabzdžius mažiau negu ryškiaspalviai, gėlėti ar tamsūs.
- Nepatartina atvirose vietose gerti saldžius gėrimus, valgyti vaisius, ledus – jie privilioja vabzdžius. **Nepalirkite atvirų indų su saldžiais gėrimais!** Nepastėbėjus galima praryti ten įskridusį vabzdį, o bitė ar vapsva galį įgelti į liežuvį, kuris sutins, sunkiai tilps burnoje ir taip galima uždusti.
- Nerekomenduojama vaikščioti basomis po žydinčias pievas, nes galite užminti ant geliančių vabzdžių.
- Labai daug vapsvų būna po vaismedžiais ant žemės prikritusiuose vaisiuose – juos reiktų rinkti atsargiai.
- Rekomenduojama neiti prie avilių, vapsvų, širšių lizdų.
- Kai jus puola bitė ar kitas vabzdys, elkitės ramiai, nemojuokite rankomis, geriau atsigulkite, jei galite, užsidenkite veidą ir galvą.
- Jeigu dažnai einate į mišką (grybaujate, uogaujate, stovyklaujate) – pasiskiepykite nuo erkinio encefalito.

Būkime atsargūs mėgaudamiesi poilsiu gamtoje. Geros vasaros!

Informaciją parengė
Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centro
Apsinuodijimų kontrolės ir informacijos biuras